

וישמע את הקול

וּבבּוֹא מֹשֶׁה אֶל אֱהֵל מוֹעֵד לְדַבֵּר אִתּוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדְּבַר אֱלֹהֵי מַעַל הַכְּפֹרֶת אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדוּת מִבַּיִן שְׁנֵי הַכְּרֻבִים וַיְדַבֵּר אֵלָיו: (במדבר ז פט, סוף הפרשה).¹

וְנוֹעַדְתִּי לָךְ שֵׁם וְדַבַּרְתִּי אִתְּךָ מֵעַל הַכְּפֹרֶת מִבַּיִן שְׁנֵי הַכְּרֻבִים אֲשֶׁר עַל אֲרֹן הָעֵדוּת אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל: (שמות כה כב).²

במדבר רבה יד יט³

"ובבוא משה אל אהל מועד לדבר איתו וישמע את הקול מדבר אליו" – למה נאמר: לפי שהוא אומר: "וידבר ה' אליו מאהל מועד" (ויקרא א א),⁴ שומע אני מאהל מועד ממש! תלמוד לומר: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך מעל הכפורת, מבין שני הכרובים אשר על ארון העדות" (שמות כה כב). אי אפשר לומר "מאהל מועד" שהרי כבר נאמר "מעל הכפורת", ואי אפשר לומר "מעל הכפורת" שהרי כבר נאמר "מאהל מועד". באיזה צד נתקיימו שני כתובים הללו? זו מידה בתורה: שני כתובים זה כנגד זה, והרי הם סותרים זה על ידי זה, יתקיימו במקומם, עד שיבוא כתוב אחר ויכריע ביניהם.⁵ מה תלמוד לומר: "ובבוא משה אל אהל מועד לדבר איתו וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת אשר על ארון העדות"? – מגיד הכתוב שהיה נכנס משה ועומד באהל וקול יורד מן השמים כמין סילון של אש לבין שני הכרובים והוא שומע את הקול מדבר אליו מבפנים.⁶

ויקרא רבה פרשת ויקרא, פרשה א סימן י

"ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר" (ויקרא א א) – אמר ר' אלעזר: אף על פי שניתנה תורה סייג לישראל מסיני, לא נענשו עליה עד שנשנית באהל מועד. משל לדיוטגמא⁷ שהיא כתובה ומחותמת ונכנסה למדינה. אין בני המדינה נענשים עליה עד שתתפרש להן בדימוסיא של מדינה. כך, אף על פי שנתנה תורה

¹ נראה שלא בכדי מסתיימת כאן הפרשה, בפרט פרק ז, פרשת קרבנות הנשיאים וחנוכת המשכן. זה השיא, זו הפסגה, זו המטרה העליונה של בניית המשכן או בשמו האחר, אהל מועד - לשמוע שוב את אותו הקול ששמעו כולם במעמד הר סיני. אמנם כאן רק משה זוכה לשמוע, אבל ממנו יוצא הדיבור אל כל העם. ואולי בעתיד, כל מי שנכנס אל בין כרובי בית המדרש ולומד תורה לשמה, יזכה אף הוא לשמוע את הקול מדבר אליו ולחזור אל הקולות של מעמד הר סיני, "כל אחד לפי כוחו", מעין "הר סיני" פרטי ומוקטן. ללמדך, שזה עיקר המשכן וייעודו: הקול הנשמע והמדבר. כשאנחנו אומרים "תורה מסיני" חשוב שנזכור שחלקה, אולי רובה, לא בקולות וברקים נתנה ולא בהר סיני עצמו, אלא ב"מעמד סיני" צנוע ואינטימי, במשכן שנדד עם עם ישראל ארבעים שנה, משכן שמסמל את המעבר מהר סיני אל בית המדרש של חז"ל ועד ימינו. ראה פירוש ספורנו וכלי יקר אשר רואים בהתוועדות שמעל הכרובים סמל להתוועדות חכמים בבית המדרש בכל דור: "ונועדתי לך שם ודברתי אתך – כי זה שרתה שכינה. ותשרה בכל מקום אשר שם חכמי הדור אשר מגמת פניהם השכל וידוע אותי כמו שיעד באומרו ושכנתי בתוכם". וכבר נדרשנו למוטיב "וישמע את הקול" בדרך אגב, בדברינו [מעשה הכרובים](#) בפרשת תרומה, בדברינו [קול אחד וקולות רבים](#), ובדברינו [אבל הנרות לעולם](#) בפרשת בהעלותך. וכמו כן גם בדברינו [משל הטבח והשר](#) בפרשת בלק וכן בדברינו [אליהו בהר חורב](#) בפרשת פנחס. והפעם נידרש לנושא זה כעיקר.

² כבר קדם לפסוק בפרשתנו הפסוק בפרשת תרומה בציווי על מעשה הארון, אשר מסביר שם את הייעוד העיקרי של הכרובים והארון, כמקום התוועדות משה עם הקב"ה, מקום בו משה שומע: "אֶת כָּל אֲשֶׁר אֶצְוֶה אוֹתְךָ אֶל בְּנֵי יִשְׂרָאֵל". למרות הדמיון הברור בין שני פסוקים אלה, שים לב להבדלים הדקים ביניהם, כגון אהל מועד שנזכר בראשון ולא בשני, "לדבר איתו" שנזכר בראשון וממנו ניתן להבין שהיה בין משה ובין הקב"ה דיבור הדדי (שמות רבה מא ה): "בא ונאמרה אני ואתה", רש"י שמות לא יח: "וחוזרין ושונין את ההלכה שניהם יחד" ועוד. לכל אלה יש להוסיף עוד פסוקים בהם מוזכר הדיבור בין הקב"ה למשה כגון זה שבשמות לד לד בעניין המסוה והפסוק הפותח את ספר ויקרא שנראה במדרש הסמוך.

³ מקור מדרש זה הוא ספרי במדבר פרשת נשא פיסקא נח. ואנו מצטטים את מדרש במדבר רבה, המאוחר יותר, משום ששם נמצאים רוב המדרשים במרוכז ובאמת מומלץ מאד לקרוא את במדבר רבה פרשה יד סימנים יט-כב במקור.

⁴ הרי לנו עוד פסוק של דיבור עם משה וכניסתו אל הקודש לשם כך, הפסוק הפותח את ספר ויקרא: "ויקרא אל משה וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר", ממנו משמע שהדיבור היה באהל מועד בכללותו ולא מנקודה מסוימת ומדוקדקת "מבין שני הכרובים".

⁵ השווה עם הנוסח המקוצר שאנו רגילים לו מהסידור: "שני כתובים מכחישים זה את זה עד שיבוא השלישי ויכריע ביניהם" שמקורו בבבליא דרבי ישמעאל המובאת בדפוסים בתחילת מדרש ספרא. הנוסח הנ"ל מקורו כאמור בספרי וכן הוא במכילתא דרבי ישמעאל בא - מסכתא דפסחא פרשה ד. שים לב לרוח הדברים שלעתים סתירות מתקיימות במקומן. או שהן נפתרות או שלא ...

⁶ הפסוק השלישי המכריע והמפשר הוא הפסוק המסיים את פרשתנו, בו מוזכרים גם אהל מועד וגם בין שני הכרובים אשר על הכפורת. וכן פירש רש"י בפרשת תרומה, שמות כה כב: "ודברתי אתך מעל הכפורת - ובמקום אחר הוא אומר: וידבר ה' אליו מאהל מועד לאמר, זה המשכן מחוץ לפרכת, נמצאו שני כתובים מכחישים זה את זה, בא הכתוב השלישי והכריע ביניהם: ובבוא משה אל אהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת וגו'. משה היה נכנס למשכן וכיון שבא בתוך הפתח, קול יורד מן השמים לבין הכרובים, ומשם יוצא ונשמע למשה באהל מועד". בשר ודם, אפילו משה, לא יכול להיות במחיצת מקור הקול המדבר מבין שני הכרובים וזה יצא אליו כסילון. ראה גם התיאור על מעבר הקול בפרוכת: "כחוט השני שפתותיך. זה הפרוכת שהיה מבדיל בין כהן גדול לעם. כחוט השני, זו כניסתו של משה למשכן. שנאמר: וישמע את הקול מדבר אליו מעל הכפורת" (מדרש זוטא – שיר השירים (בובר) פרשה ד).

⁷ פקודה / אגרת של השלטון.

לישראל מסיני, לא נענשו עליה עד שנשנית להם באוהל מועד. זהו שכתוב: "עד שהבאתיו אל בית אמי ואל חדר הורת" (שיר השירים ג ד). "אל בית אמיי" - זה סיני, "ואל חדר הורת" - זה אוהל מועד, שמשם נצטוו ישראל בהוראה.⁸

במדבר רבה יד כא⁹

"וישמע את הקול מדבר אליו" - יכול שהיה קול נמוך? תלמוד לומר: "את הקול". "קול" לא נאמר, אלא "הקול" - הוא הקול המתפרש בכתובים. ומה הוא הקול המתפרש בכתובים: "קול ה' בכח, קול ה' בהדר, קול ה' שובר ארזים ... קול ה' חוצב להבות אש, קול ה' יחיל מדבר ... קול ה' יחולל איילות" (תהלים כט ד-ט).¹⁰ יכול שהיו שומעים אותו מבחוץ? תלמוד לומר: "וידבר ה' אליו מאהל מועד" (ויקרא א א) - מלמד שהיה הקול נפסק ולא היה יוצא חוץ לאהל. כיוצא בו אתה אומר: "וקול כנפי הכרובים נשמע עד החצר החיצונה" (יחזקאל י ה) - יכול מפני שהיה קול נמוך? תלמוד לומר: "כקול אל שדי בדברו" (שם). אם כן למה נאמר: "נשמע עד החצר החיצונה"? אלא כיון שהיה מגיע עד החצר החיצונה, היה נפסק.¹¹

במדבר רבה יד כא

"ובבוא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו" (במדבר ז פט) - קול לו, קול אליו. אוציא את ישראל ולא אוציא את הזקנים!¹² אוציא את הזקנים ולא אוציא את בני אהרון! אוציא את בני אהרון ולא אוציא את אהרון! עצמו! תלמוד לומר: קול לו, קול אליו.¹³ אוציא את כולם ולא אוציא את מלאכי השרת, שאין משה יכול להיכנס לרשותם, למקום, עד שייקרא! תלמוד לומר: קול לו, קול אליו - משה היה שומע את הקול ואין כל אלו שומעים את הקול.¹⁴

⁸ הדיבור עם משה באוהל מועד הוא המחייב והדברים מעוגנים בראש ספר ויקרא. רק אחרי שנשנית התורה ב"חדר הורת", הוא המשכן הוא "חדר הוראת", רק לאחר שמשה חוזר ושומע את הקול מבין שני הכרובים וחוזר ומלמדה לישראל (עירובין נד ע"ב), אפשר להעניש את מי שלא מקיימה. במדרשים אחרים, הר המוריה הוא המקום שממנו "יוצאה הוראה לישראל" (תענית טז ע"א, ירושלמי ברכות ד ה) - כשבח למקום המקדש ומקום הסנהדרין בלשכת הגזית. אבל כאן, המשכן, אוהל מועד, שקדם למקדש וכבר בו הייתה הוראה לצד המזבח. והביטוי "שניתנה תורה סייג לישראל מסיני" טעון הסבר, שהרי אין זה "סייג" במובן הרגיל של המילה, וכבר הארכנו לדון בו בדברינו [עשו סייג לתורה](#) במיוחדים. נחזור לפסוקים שבפרשתנו.

⁹ נראה שאת הדרשה הזו לקח מדרש במדבר רבה מספרא תורת כהנים, ויקרא פרשה א פרק ב. קולות אלה של תהלים פרק כט נדרשים הן על קולות מעמד הר סיני והן על הקול שמשה שמע בסילון הדק שמעל הכפורת בבואו להתוודע בקודש. מכאן גם המקור לתפילת עמידה של שבע בשבת ולכן אנו אומרים מזמור זה בסוף פרקי קבלת שבת. ראה מסכת ברכות כט ע"א: "הני שבע דשבתא כנגד מי? אמר רבי חלפתא בן שאול: כנגד שבעה קולות שאמר דוד על המים". ובירושלמי מסכת ברכות פרק ד הלכה ג: "שבע של שבת מניין? אמר רבי יצחק: כנגד שבעה קולות שכתוב בהבו לה' בני אלים. אמר רבי יודן ענתוראי: כנגד שבעה אזכרות שכתב במזמור שיר ליום השבת".

¹¹ ראה מקבילה במדרש תנחומא בובר, ויקרא סימן א, אשר מדגיש עוד יותר את ההקבלה לקול של מעמד הר סיני, וכן את שבע הצדיקים, לא רק משה גם שמואל למשל, שיכולים לעמוד בפני קול חזק-סמוי זה: "קשה כחן של צדיקים שיכולין לשמוע את קולו, וכן כתיב בשמואל: ויבא ה' ויתיצב ויקרא בפעם בפעם שמואל ויאמר דבר כי שומע עבדך (שמואל א ג י). לפיכך אמר דוד: גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו. ואם תאמר כשהיה מדבר עם משה בקול נמוך היה מדבר, לפיכך היה יכול לשמוע? לא היה מדבר אלא בקול מתן תורה ששמעו את קולו ומתו בדבור ראשון ... וכן הוא אומר: נפשי יצאה בדברו (שיר השירים ה ו). ומנין שבקול מתן תורה היה מדבר? שכן הוא אומר: קול ה' בכח קול ה' בהדר קול ה' שובר ארזים (תהלים כט ד ה). וכן הוא אומר: ובבא משה אל אהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו (במדבר ז פט) - קול שהיה שומע במתן תורה ... שמה תאמר: ישראל היו שומעים את הקול מבחוץ! תלמוד לומר: וישמע את הקול - הוא היה שומע את הקול בלבד ... לפי שגזר הקב"ה על הדבור שיצא וילך אצל משה ועשה לו הקב"ה שביל שבו יצא הדבור עד שיגיע למשה ולא נשמע לכאן ולכאן ... וכן הוא אומר: ודרך לחזיון קולות (איוב כח כו), שעשה לו הקב"ה דרך לאותו הקול שיוצא אצל משה בלבד, שנאמר: ויקרא אל משה וידבר ה' אליו, אליו היה נשמע ולא לאחר. לכך נאמר: גבורי כח עושי דברו". רק הצדיק יכול לשמוע את הקול, רק צדיק ושלם כמשה יכול לעמוד בפני כוחו העצום של הקול מגבוה. ראה גם בתנחומא הרגיל, במדבר סימן ג, שם מודגש המוטיב של כל כבודה בת מלך פנימה: "כל כבודה בת מלך פנימה ממשבצות זהב לבושה. אמר הקב"ה: כך הוא כבודי שיהא מדבר מבפנים שנאמר (במדבר ז) ובבא משה אל אוהל מועד וישמע את הקול מדבר אליו".

¹² כלומר, אולי נוציא משמיעת הקול את בני ישראל, אבל לא את הזקנים שאולי כן שמעו! הרעיון מוצע אבל נדחה במשתמע מלשון המדרש, הגם שזה לא כתוב במפורש. זו לשונו הקצרה של המדרש, לפחות במקרה זה.

¹³ וכמה שורות לפני כן אומר שם המדרש: "ונועדתי לך שם - לך היתה יעידה ולא היתה יעידה לכל ישראל. אוציא את ישראל שלא כשרו לעלות בהר ולא אוציא את הזקנים שכשרו לעלות בהר. אוציא את הזקנים שלא נראו בַּדְבָר עם משה ולא אוציא את בני אהרון שנראו בַּדְבָר עם משה. אוציא את בני אהרון שלא נתועדו בַּדְבָר עם משה ולא אוציא את אהרון שנתועד בַּדְבָר עם משה". גם שם כולם נדחים ורק למשה הייתה היעידה - ההתוועדות הקרובה. וכן שם גם בדיבור: "עמך היה הדיבר ולא עם כולם היה הדיבר". משה הוא יחיד ומיוחד אדון הנביאים, לא קם עוד בישראל כמותו, אך מה יעשה עם הקול והדיבר לאחר ששמע אותם. ישמור אותם לעצמו?

¹⁴ גם ואולי בפרט המלאכים לא בעסק. ראה בהמשך המדרש בסוף סימן כב שם: "וידבר אליו ולא למלאכי השרת שהיו שם. מגיד הכתוב שהיה יוצא הקול מפי הקב"ה כמין סילון לתוך אזנו של משה והמלאכים היו באמצע ולא היו שומעים אותו". במקום אפוף קדושה זה, הקודש שבמשכן, מקום בו יוצא מקודש הקדשים קול ה' כסילון דק, עובר את הפרוכת כחוט השני וממלא בעוצמה אדירה את חלל המשכן; במקום זה יש "מלאכים באמצע", אך אין הם שומעים! "עושי דברו" ולא שומעי דברו. ראה גם מורה

פסיקתא זוטרתא (לקח טוב) ויקרא פרשת ויקרא דף ב עמוד ב

"וישמע את הקול" - קול שמפורש בכתובים, שנאמר: "קול ה' בכח קול ה' בהדר" (תהלים כט). "לאמר" - לך אמור לישראל שלא היה מדבר עמו אלא בשביל ישראל.¹⁵

ילקוט שמעוני תורה סוף פרשת פקודי סימן תכז

מהיכן היתה שכינה מדברת עם משה? רבי נתן אומר: מעם מזבח הקטורת, שנאמר: "וַיִּנְתְּנָה אֱתֹוּ לְפָנֵי הַפָּרֶכֶת אֶשֶׁר עַל אֶרֶן הָעֵדֻת לְפָנֵי הַכַּפֶּרֶת אֶשֶׁר עַל הָעֵדֻת אֶשֶׁר אֲנִיעַד לָךְ שָׁמָּה" (שמות לו).¹⁶ שמעון בן עזאי אומר מאצל מזבח הקטורת, שנאמר: "וְשִׁחֲקֶתָ מִמָּנָה הַדֶּק וַיִּנְתְּנָה מִמָּנָה לְפָנֵי הָעֵדֻת בְּאֵהָל מוֹעֵד אֶשֶׁר אֲנִיעַד לָךְ שָׁמָּה קֹדֶשׁ קֹדְשִׁים תִּהְיֶה לְכֶם" (שמות לו).¹⁷ תלמידיו של רבי ישמעאל אומרים: מאצל מזבח העולה, שנאמר: "עֲלֵת תִּמְיָד לְדִרְתֵיכֶם פֶּתַח אֵהָל מוֹעֵד לְפָנֵי ה' אֶשֶׁר אֲנִיעַד לְכֶם שָׁמָּה לְדָבָר אֲלֵיךָ שָׁם" (שמות כט מב).¹⁸

פסיקתא רבתי (איש שלום) פיסקא ד

ואת מוצא שמשה ואליהו שוין זה לזה בכל דבר. משה נביא אליהו נביא. משה נקרא איש האלוהים ואליהו נקרא איש האלוהים ... משה ברח מפני פרעה ואליהו ברח מפני איזבל. משה ברח ובא לבאר ואליהו ברח ובא לבאר ... במשה "ויעבור ה' על פניו" ובאליהו "והנה ה' עובר".¹⁹ במשה: "וישמע את הקול מדבר אליו" ובאליהו: "והנה אליו קול". משה כינס את ישראל להר סיני ואליהו כינסם להר הכרמל ... משה כשנתפלל על ישראל תפש זכות אבות "זכור לאברהם ליצחק ולישראל עבדיך" וכן אליהו "ה' אלהי אברהם יצחק וישראל". משה קיבלו ישראל על ידו אהבתו של מקום "כל אשר דבר ה' נעשה ונשמע" ואליהו קבלו על ידו אהבתו של מקום שנאמר "ה' הוא האלוהים" ... בדבר אחד מצינו משה גדול מאליהו, שלמשה אמר "ואתה פה עמוד עמדי" ולאליהו "מה לך פה אליהו".²⁰

הנבוכים חלק א פרק לז: "כן אמרו ודבר ה' אל משה פנים אל פנים, כנוי על אומרו בעניין סיפור הדברים, וישמע את הקול מדבר אליו. הנה כבר התבאר לך כי שמיעת הקול מבלתי אמצעיות מלאך יכנה עליו פנים בפנים". ואנו שבים ושואלים: יפה, רק משה שהוא יחיד ומיוחד ולא קם עוד בישראל כמותו, רק הוא זוכה לשמוע את הקול. ועכשיו שזכה, מה יעשה איתו? ישמור לעצמו?

¹⁵ נראה שהמדרש מערבב כאן את הפסוק המסיים את פרשתנו עם הפסוק שבתחילת ספר ויקרא, לאחר שעיימת אותם והגיע לפשרה ביניהם כפי שראינו במדרש הראשון שהבאנו. חירות-מה נטל לעצמו כאן הדרשן (או העורך) ויש לקוות שקהל שומעיו ידע שהוא משלב כאן שני פסוקים ואין פסוק כזה: וישמע את הקול ... לאמר. אבל הרעיון הוא העיקר. משה הוא יחיד ומיוחד אדון הנביאים, רק הוא שומע את הקול הניתז אליו כמו סילון דק, עובר את הפרוכת כחוט השני וממלא בכח אדיר את חלל אוהל מועד ומאומה לא יוצא החוצה. רק משה הוא ששמע. ומה שמע? "לאמר". להעביר את הקול הלאה. ראה תיאור לימוד התורה, היינו העברת הקול תוך כדי הרחבתו וביאורו (המעבר מהמקרא למשנה) בגמרא עירובין נד ע"ב: "תנו רבנן: כיצד סדר משנה? משה למד מפי הגבורה, נכנס אהרן ושנה לו משה פרקו וכו'". ובפיתוח התיאור הזה בהקדמת הרמב"ם לפירושו למשנה: "... היה הקב"ה אומר לו המקרא ואח"כ אומר לו פירושו וביאורו וכל מה שכלל אותו המקרא המחוסך. וכך היה סדר לימודו לישראל: .. נכנס אצלו אהרן תחלה, והוא מסדיר לו המקרא ... ומלמדו פירושו ... נכנסים אח"כ אלעזר ואיתמר בניו, מסדיר להם משה כמו שהסדיר לאהרן ... נכנסים אח"כ שבעים זקנים ומלמדם משה ג"כ כמו שלמד אהרן ובניו, ואח"כ נכנסים המון העם כל המבקש ה' ומסדיר גם להם כדי שישמעו כולם ממנו". הקול המקורי, הדיבר, היעידה בלשון המדרש, היו למשה בלבד: "לך הייתה יעידה ולא הייתה יעידה לכולם", אבל בלימוד ובהעברת המסורת נשזרים כולם. ולפי דעתנו יש בכל המדרשים האלה גם חזרה לעצתו של יתרו למשה ערב מתן תורה. יתרו רואה שמשה לא רק דן לבדו את העם, אלא עונה אישית לכל מי שבא "לדרוש אלהים" ומסביר לו ש"לא טוב הדבר אשר אתה עושה". במבנה שיתרו הקים, הוא מקדים את כל המדרשים האלה (ואין הבדל גדול בין הדין ללימוד המשפט, שניהם נעשו ביחד).

¹⁶ בציווי על מזבח הזהב בסוף פרשת תצוה. ראה דברינו שם **מזבח הזהב – מזבח הקטורת**.
¹⁷ בציווי על הקטורת בתחילת פרשת כי תשא (המשך הפרק מסוף פרשת תצוה). ראה דברינו **קטורת הסמים** שם. הרחבנו את כל שלושה הפסוקים המובאים בדרשה זו שבכולם נזכר עניין ההתוועדות וללא הפסוק השלם לא תובן הדרשה.

¹⁸ ראה מקור דרשה זו בבירייתא דמלאכת המשכן (קירשנר) פרק יד: "מהיכן היתה שכינה מדברת עם משה? ר' נתן אומר: מן האהל, שנאמר: ונתת אותו לפני הפרכת אשר אועד לך שמה (שמות לו). ר' שמעון בן עזאי אומר: ממזבח הקטורת, שנאמר: ושחקת ממנו הדק וגו' (שם לו). תלמידיו של ר' ישמעאל אומרים: מאצל מזבח העולה, שנאמר: עולת תמיד לדורותיכם וגו' (שם כט מב)". סוף דבר, הרבה אזכורים של התוועדות יש בתורה, מה שמאפשר ריבוי דעות היכן עמד בדיוק משה כאשר יצא הקול אליו מבין שני הכרובים. כולם, ממזבח העולה שמחוץ למשכן (להיכל), דרך מזבח הזהב שהיה בפנים, עומדים בקו ישר ממזרח למערב, כאשר המנורה משוכה לצד דרום והשולחן לצד צפון ואינם מסתירים את קו הראייה הוא קו השמיעה. וזה יכול להיות הפירוש של "לפני הכפורת" או "לפני הפרוכת". וכבר דנו בנושא זה בדפים על מזבח הקטורת ועל הקטורת עצמה כנ"ל.

¹⁹ גם שם, בריצוי אחרי חטא העגל, היה הדיבור כמין סילון, ראה במדבר רבה יב א: "... שפייסו הקב"ה ... באותה שעה שמע משה קול נאה וקול הדר וקול משובח ... והיה הדיבור בא לאזנו כמין סילון". ראה מדרש נאה זה שם.

²⁰ ועוד במדרש במדבר רבה בפרשתנו גם ההשוואה עם בלעם: "ולא קם נביא עוד בישראל כמשה - בישראל לא קם אבל באומות העולם קם". והמדרש מונה שם את יתרונויותיו של בלעם על משה, לאחר שמנה את יתרונויותיו של משה על בלעם, שאחד מהם הוא ש"בלעם היה מדבר עימו בכל עת שירצה". עד שבא ר' שמעון ומראה מהפסוק שלנו: "וַיִּבֶא מִשָּׁה אֶל אֵהָל מוֹעֵד לְדָבָר אֲתוֹ וַיִּשְׁמַע אֶת הַקּוֹל מִדָּבָר אֱלֹוֹ מֵעַל הַכַּפֶּרֶת וכו'", שאף משה, כבלעם, "היה מדבר עימו בכל עת שירצה". וכבר הארכנו לזן בנבואת משה מול נבואת בלעם בדברינו **משל הטבח והשר** בפרשת בלק ואכמ"ל. ולעיל, בהערה 9, כבר ראינו את שמואל ששמע את הקול שאפילו עלי לא שמע ושם יש לומר שהקול יצא אף מהקודש שכן שמואל לא היה כהן! וכאן יש לנו את ההשוואה עם אליהו. לרגע, מושווה אליהו עם משה בשמיעת הקול: "במשה: וישמע את הקול מדבר אליו ובאליהו: והנה אליו קול", אך קנאותו של אליהו הרחיקה אותו מלעמוד ולשמע את הקול לאורך זמן, מה שזכה משה במשכן. זאת ועוד, הקול ששמע משה נמשך מהר חורב ומנקרת הצור

במדבר רבה פרשה טו סימן ח

... כיון שעשו, באה שכינה. מה כתיב שם? "ולא יכול משה לבוא אל אוהל מועד כי שכן עליו הענן וכבוד ה' מלא את המשכן" (שמות מ לה). מיד קרא למשה: "ויקרא אל משה" (ויקרא א א). וכתוב: "ובבוא משה אל אוהל מועד לדבר אתו וישמע את הקול מדבר אליו" (במדבר ז פט, סוף פרשת נשא). מה דיבר אליו? "בהעלותך את הנרות" (במדבר ח ב, תחילת פרשת בהעלותך).²¹

במדבר רבה טו כג

"אספה לי שבעים איש" זה שאמר הכתוב: "אוהב טהר לב, חן שפתיו רעהו מלך" (משלי כב יא). למה לא אמר לו "אספה לי שבעים אנשים" אלא "שבעים איש"? - מיוחדים. שיהיו דומים לי ולך. לי – שנאמר: "ה' איש מלחמה" (שמות טו ג) ולך - שנאמר: "והאיש משה ענו מאד" (במדבר יב ג).²²

שבת שלום

מחלקי המים

מים אחרונים: הצירוף לשמוע את הקול מופיע פעמים רבות בספר דברים (פרקים ד, ה) בעת שמשה מתאר את מעמד הר סיני לדור הבנים. בספר שמות, בתיאור המעמד בזמנו, כתוב: "וכל העם רואים את הקולות" ועוד. האם רק הבדלי לשון וסגנון כאן?

אל המשכן, מבין שני הכרובים, אל תוך חלל אוהל מועד ומשם אל בית המדרש. הקול של משה הוא התחלה של תהליך ארוך ואילו הקול ששמע אליהו, לרגע כמו משה, מסמל את סוף נביאותו ואת העברת התפקיד לאלישע. וכבר הארכנו לדון בקנאותו של אליהו בדברינו [אלהו בהר חורב](#) בפרשת פנחס. ראה גם דברינו בהשוואת [קנאות פנחס מול קנאות אליהו](#) שם. ומה על קנאות משה? מה בפרשה הסמוכה?

²¹ אנו חוזרים לפתיחת דברינו בהערה מס' 1. אכן, לא בכדי נבחר פסוק זה לסיים בו הפרשה. זה השיא, זו הפסגה של בניית המשכן – לחזור, נכון יותר להמשיך את הקול של מעמד הר סיני. אבל הדרשן לא מסתפק בכך ורואה בפסוק זה לא רק סיום אלא גם התחלה. כי מה שמע שם משה? מה נאמר לו שם, ברגע ומקום כל כך אינטימי? הדרשן מציב נקודתיים ברורות בסוף הפרשה שלנו: "וידבר אליו": ויוצר בכך קשר ברור ביותר אל הפרשה הסמוכה – בהעלותך. ודאי, דיבורים רבים היו למשה מבין שני כרובים וציוויים רבים נצטווה. אבל כאן ועכשיו, מה דיבר הקב"ה אל משה? - "בהעלותך את הנרות". את הציווי להאיר את המשכן במעשה ידי אדם: מנורה ושמן זית זך. הדרשן מפנה את תשומת לבנו להקבלה שבין סיום ספר שמות ותחילת ספר ויקרא ובין סיום פרשתנו ותחילת פרשת בהעלותך הסמוכה. בסוף ספר שמות, סוף פרשת פקודי, הענן מכסה את המשכן ומונע ממשה להיכנס. אבל מיד אחריו, מתחיל ספר ויקרא: "ויקרא אל משה". (ראה פירושו רשב"ם בתחילת ספר ויקרא). בדומה לכך, בסוף פרשת נשא משה בא ושומע את הקול מדבר אליו. מה הוא מדבר אליו? – את הציווי על הנרות. וכבר הארכנו לדון בנושא זה בדברינו [אבל הנרות לעולם בפרשת בהעלותך](#).

²² פרשת בהעלותך פותחת במצוות הנרות במקדש, שהיא הבסיס לנרות שבת וחנוכה של ימינו, היא הקול המדבר ששמע משה. אך יש בה גם מגוון רחב של נושאים וסיפורי קורות עם ישראל במדבר נוספים. הבולט שבהם הוא היחלשותו של משה, ככתוב: "לא אוכל אֲנִי לְבַדִּי לְשֵׂאת אֶת כָּל הָעָם הַזֶּה כִּי כִבֵּד מִמֶּנִּי"; וציווי הקב"ה אליו בעקבות זאת: "אֲסַפֶּה לִּי שִׁבְעִים אִישׁ מִזִּקְנֵי יִשְׂרָאֵל ... וְלִקְחָתָהּ אִתָּם אֶל אֹהֶל מוֹעֵד וְהִתְיַצְבוּ שָׁם עִמָּךְ" (במדבר פרק יא). מינוי זה של הסנהדרין הראשון הוא פיצול הקול המיוחד של פרשתנו שנשמע במקור רק למשה, לקולות רבים של חכמי ישראל, בדורו של משה וביותר בדורות הבאים. הקול האחד מתפצל לשלל קולות רבים ומגוונים עד כדי סתירות ומחלוקות, כמתואר למשל במסכת חגיגה ג ע"ב: "בעלי אסופות - אלו תלמידי חכמים שיושבין אסופות אסופות ועוסקין בתורה, הללו מטמאין והללו מטהרין, הללו אוסרין והללו מתירין ... שמה יאמר אדם: היאך אני למד תורה מעתה? ת"ל: כולם נתנו מרועה אחד - אל אחד נתנו, פרנס אחד אמרן, מפי אדון כל המעשים ברוך הוא, דכתיב: וידבר א-להים את כל הדברים האלה". ומה הפתרון לריבוי קולוה אלה? "אף אתה עשה אזניך כאפרכסת, וקנה לך לב מבין לשמוע את דברי מטמאים ואת דברי מטהרים, את דברי אוסרין ואת דברי מתירין". וכבר הארכנו לדון בנושא זה בדברינו [קול אחד וקולות רבים](#) בפרשת בהעלותך. ועתה השלמנו וסגרנו את המעגל לאחור ואף "גנבנו" קצת ע"ח הפרשה הבאה עלינו לטובה. כוונתנו לא רק למעגל הקטן של הר סיני-משכן-משה, קול יחיד וקעת הסנהדרין, קולות רבים; אלא גם למעגל הגדול של יתרו ערב מתן תורה – ריבוי דיינים ושופטים. במתן תורה ומשכן – משה לבדו שומע את הקול. אך בפרשת בהעלותך – מינוי הסנהדרין כעזר למשה וכממשיכי דרכו. בפרשה זו אנחנו גם מתחילים מחזור שני של פרקי אבות (כמנהג האשכנזים) וחוזרים וקוראים: "משה קבל תורה מסיני ומסרה ליהושע ויהושע לזקנים", עד אנשי הכנסת הגדולה וחז"ל שהם שחברו, בקולות רבים ועשירים, את כל המדרשים הנאים עליהם מבוססים כל דברינו.